

Búcsú Csapó Tamás Gábortól

(Róma 12,15 „Örüljetek az örülőkkel, és sírjatok a sírókkal.”)

Németh Géza

BME TMIT

Smartlabs

Csapó Tamás Gáborral 2006 tavaszán ismerkedtem meg, amikor az akkor még 5 éves mérnök informatikus képzés 6. félévében a teljes évfolyam számára tartottuk a Beszédinformációs rendszerek tárgyat. Jeles eredménnyel vizsgázott és megkeresett azzal, hogy érdekli a téma és szívesen foglalkozna vele. Ősszel IV. évesen már TDK dolgozatot adott elő a prozódiai változatosság gépi megvalósításának témakörében, amivel rögtön I. díjat nyert a BME VIK-en. A 2007-es tavaszi informatikai OTDK-n pedig szintén I. helyezett lett ezzel a dolgozattal. Ez az előadás ma is elérhető a sajnós már befagyasztott honlapján (<https://speechlab.tmit.bme.hu/csapo/downloads/CsapoTG-otdk2007-eloadas.pdf>). Személyesen nem tudtam ott lenni az előadásán, de ma is ott cseng a fülemben az öröme, mikor az eredményről telefonon beszámolt. Szerényen fogadta, hogy első tudományos munkája alapján rögtön elismerték tehetségét. A témáról már 2007 nyarán megjelent az első közös közleményünk az Interspeech konferencián, ami a szakmánk egyik kiemelkedő rendezvénye.

18 év alatt 183 publikáció (374 független hivatkozás) mellé került a neve az mtmt-ben, ami elképesztő teljesítmény. 39 éves korára (túl)teljesítette az MTA doktora cím minimum-követelményeit (<http://www.hit.bme.hu/ghorvath/tudometer/mtoscoring/10041912>).

2008-ban Fék Márkkal közösen voltunk sikeresen megvédett diplomaterve konzulensei. A beszéd prozódiai változatosságának kihívása a beszédtechnológiában azóta sem megoldott, napjainkban is kutatás tárgya. 2008 őszén kezdte meg PhD hallgatóként tanulmányait a BME TMIT-en. Közben bekapcsolódott az oktatásba és az alapkutatástól az alkalmazásokig terjedő projektjeinkbe is. Hamarosan csapatunk oszlopos tagjává vált.

11 BSc és MSc szakdolgozat (3 külföldi hallgató), és az egyik első BME

Stipendium Hungaricum-os PhD védés konzulense volt. Mohammed Al-Radhi ma már egyik stabil munkatársunkká vált. Tamás 2024-ben három PhD hallgató témavezetője volt.

Magyar és angol nyelvű oktatási anyagokat dolgozott ki és adott elő (Beszéd-információs rendszerek, Ember-gép interfész/Human-Computer Interaction, Infocommunication, Szoftver laboratórium, Deep learning a gyakorlatban Python és LUA alapon a BME-n, Beszédtudományok az ELTE-n) amellett, hogy jellemzően a kutatás érdekelte, többszöri javaslatom ellenére sem indult el az oktatói ranglétrán.

Az első kutatási projekt, amibe már elsőéves doktoranduszként (2008-ban) bekapcsolódott, a TELEAUTO Jedlik kiemelt országos program volt, autós információs rendszerek létrehozása céljából. Azóta mintegy 20 kutatási kihívásban volt társunk. Ezek közül 10-et kompetitív EU-s pályázatok keretében nyertünk el. A pályázatok megírásában és a feladatok megoldásában is kulcsszerepe volt.

Már hallgatóként is érdekelték a nemzetközi kapcsolatok. Doktorandusz hallgatóként Párizsba és Finnországba utazott nyári egyetemekre, ahonnan mindig lelkesen, új kapcsolatokról beszámolva tért haza. Érdekes folyamat volt, ahogy Gósy Mária az 1990-es évek elején Fulbright ösztöndíjat kapott Ken Stevens professzorhoz az MIT-re, és ő ajánlotta Bóhm Tamás kollégánkat, aki 2004-2005-ben lehetett Ken Stevens egyik utolsó PhD hallgatója. Az ő hallgatótársa volt Steven Lulich, aki az Acoustic Phonetics tárgy egyik oktatója is volt. Steven Lulich az MIT PhD fokozat után egy másik amerikai egyetemre került és felajánlotta, hogy távoktatásban leadja a mi hallgatóinknak az Acoustic Phonetics kurzust. Ennek volt egyik hallgatója Csapó Tamás, aki ezen az úton ismerte meg Steven Lulich-t, aki hamarosan új labor létrehozására kapott lehetőséget az Indiana University-n és meghívta oda Tamást. 2014-ben Tamás Fulbright ösztöndíjasként egy fél évet töltött családjával ott, és motivációt kapott az artikuláció ultrahangos vizsgálatára.

Hazatérve megvédte PhD disszertációját, majd egyik kezdeményezője volt az ELTE-n a BME közreműködésével, Markó Alexandra vezetésével megvalósuló Lingvális Artikuláció Kutatócsoportnak (MTA-Lendület 2016-21). 2017-ben nyerte el első OTKA pályázatát Artikulációs mozgás alapú beszédgenerálás témakörben (2017-22). 2022-ben újabb OTKA támogatást nyert el Az artikuláció és az agyi jelek elemzése beszéd alapú agy-gép interfészhez témában (2022-26). Szoros kapcsolatot épített ki az SZTE munkatársaival is. Meghatározó szerepet játszott hazai (pl. Mesterséges Intelligencia Nemzeti Labor és Infokommunikációs Nemzeti Labor) és nemzetközi (pl. H2020, AAL, Horizon Europe) pályáza-

taink elnyerésében és megvalósításában. Kreatív módon működött közre ipari alkalmazásaink kidolgozásában is. Tavalý karácsonykor még arra biztattam, hogy kezdje el előkészíteni a habilitációs és az MTA doktori dolgozatát.

Tamás nemcsak tudós informatikusként, de közösség és kapcsolati hálózat építőként is kiváló ember volt. Nyitott, nyugodt és barátságos természete, mélyen istenhívő gondolkodása megkönnyítette a kapcsolódást hozzá. Örömmel vettünk részt 2010-ben esküvőjükön, majd érdeklődéssel követtük a család gyarapodását a négy gyermekkel. A COVID ideje alatt családjával vidéken kezdett új életet. Jó volt hallani lelkes beszámolóit a ház felújításáról. Rendkívüli módon odafigyelt a társaira. Például az az Ő javaslatára rendeztük meg 2023-ban a meglepetés ünnepséget Olaszý Gábor 80. születésnapjára a pályatársak részvételével, mintegy 40 fővel. Azon a nyáron pedig Moonshine néven kisebb nemzetközi konferenciát is szervezett a falujába. Részt vett az 2023. szeptemberében indult ENFIELD kiválósági hálózat munkájában is. 2024.január 25-én még egy kiváló kutatási tervet juttatott el hozzám.

Derült égből villámcsapásként ért a hír, hogy 2024. január 31-én véget ért földi útja és a mennyei hazába költözött. Sem a közelebbi, sem a távolabbi munkatársainknak nem volt tudomása arról, hogy milyen lelki terheket hordoz Tamás. Örök titok marad, hogy mi vezetett idáig. Tanulásként velünk marad, hogy igyekezzünk figyelni egymásra, támogatni a körülöttünk levőket, merjünk segítséget kérni a nehézségek idején . Felesége és gyermekei számíthatnak szolidaritásunkra és támogatásunkra.

2024. november 22.

A BME TMIT és a Smartlabs nevében Németh Géza egyetemi tanár,
laborvezető